

En fot innenfor EU

Er Norges bidrag til Nordic Battle Group motivert av et ønske om økt innflytelse i EU?

KRIGSSKOLEN

Truls Brodal Saugnes

KS Operativ

Emne fordypning

Krigsskolen

2015

Antall ord: 9958

BLANK

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	5
1.1	Presentasjon av temaet.....	5
1.2	Problemstilling.....	6
1.3	Avgrensing.....	7
2	Teori	8
2.1	Introduksjon.....	8
2.2	Makt og innflytelse	8
2.3	Norge som småstat.....	8
2.4	Småstater og innflytelse.....	9
2.5	Militærmakt og innflytelse	11
2.6	Offentlig og dyp strategi.....	12
3	Metode.....	13
3.1	Introduksjon.....	13
3.2	Metodevalg	13
3.3	Data.....	13
3.4	Dokumentanalyse	13
3.5	Reliabilitet og validitet	14
4	Bakgrunn	15
4.1	Introduksjon.....	15
4.2	Norsk sikkerhets- og forsvarspolitik og EU	15
4.3	Norge og FUSP.....	16
4.4	Nordic Battle Group	18
5	Drøfting	20
5.1	Politisk motivasjon	20
5.1.1	Analyse.....	20
5.1.2	Tolkning	22
5.1.3	Delkonklusjon	25
5.2	Bidragets karakter.....	26
5.2.1	Analyse.....	26
5.2.2	Tolkning	28
5.2.3	Delkonklusjon	31
6	Konklusjon	32
7	Referanseliste	34

BLANK

1 Introduksjon

Denne oppgaven vil søke å belyse den politiske motivasjonen bak Norges bidrag til Nordic Battle Group (NBG), en av den Europeiske Unions (EU) kampgrupper. Denne kampgruppen står på beredskap og skal kunne løse et bredt spekter av operasjoner på oppdrag fra EU. Dette bidraget er spesielt, også i forhold til andre bidrag fra Norge til EU, fordi det ikke har en direkte sikkerhetsfunksjon for Norge. Til sammenligning er de norske interessene bak operasjon Atalanta, EUs anti-pirat operasjon i Adenbukta, mye tydeligere da norske skip regelmessig nytter denne skipsleden. En slik direkte sikkerhetsgevinst er ikke tilstede for bidraget til NBG. Fraværet av et konkret oppdrag og mangelen på politisk medbestemmelse gjør at de norske interessene bak bidraget ikke nødvendigvis er åpenbare og en grundigere analyse er nødvendig.

Oppgaven vil ta utgangspunkt i at det norske bidraget er motivert av et ønske om økt innflytelse i EU og vil starte med å presentere temaet og problemstilling. Deretter vil det redegjøres for teorien som er benyttet og hvorfor den er valgt. Metoden som er benyttet vil så bli belyst før relevant bakgrunnsinformasjon blir presentert. Oppgaven vil i drøftingsdelen ta for seg to faktorer for å svare på problemstillingen. Disse vil bli gjort rede for i kapittel 1.2.

1.1 Presentasjon av temaet

Norge og den europeiske union (EU) har på mange områder et tett samarbeid selv om Norges befolkning to ganger, i 1972 og 1994, gjennom folkeavstemning har valgt å stå utenfor unionen. Det primære rammeverket for dette samarbeidet er i dag avtalen for det europeiske økonomiske samarbeidsområdet (EØS-avtalen), som ble inngått i 1992 og trådte i kraft i 1994 (Rieker, 2014, s 168). På tross av et nei til EU medlemskap, var ønsket om økt samarbeid med Europa tydelig. Kort tid etter avstemningen i 1994 økte den norske innsatsen for å sikre samarbeid på områder som ikke dekkes av EØS-avtalen (Rieker, 2014, s 169). Relevant for denne oppgaven er samarbeidet innenfor sikkerhetspolitikk og det er EUs *felles sikkerhets- og forsvarspolitik* (FUSP) som i dag danner rammeverket for EUs arbeid innenfor dette feltet.

Interessen for et økt samarbeid med EU innenfor sikkerhet- og forsvarspolitik, har sitt utspring i en frykt for norsk marginalisering i NATO etter den kalde krigen. Frykten for å bli oversett av NATO, når trusselen fra øst ikke lenger var så stor, var et av aspektene

ved marginalisering (Archer, 2005, s 138). Denne frykten ble forsterket av at EU i samme tidsrom utviklet sin egen sikkerhets- og forsvarspolitik, som man var redd for skulle bli NATOs europeiske pilar og således svekke USAs tilknytning til Europa (Tamnes, 2014, s 56). En slik to-pilar løsning, hvor EU representerer den ene og USA den andre, kunne resultert i at stater uten tilknytning til EU ville mistet sin tilgang til beslutningsprosessene. For Canada og Norge ville en slik utvikling gjort det meget vanskelig å få et ord med i laget, da et samstemt EU ville fjernet den reelle diskusjonen. NATO hadde da lignet mer på et bilateralt samarbeid mellom USA og EU.

Det ble derfor viktig for Norge å finne måter å påvirke den europeiske prosessen på, for å sikre nasjonale interesser (Tamnes, 2014, s 56). Som utenforstående har ikke Norge tilgang til beslutningsprosesser i FUSP, men viser likevel et tydelig ønske om å delta med ressurser og styrker. På grunn av dette er det hevdet at Norges fortsatte interesse og bidrag er et middel for å øke graden av innflytelse vi har i FUSP (Græger, 2008, s 100).

1.2 Problemstilling

Siden 2005 har Norge deltatt i EUs beredskapsstyrke, Nordic Battle Group (NBG), med beredskapsperioder i 2008, 2011 og 2015. Siden dette bidraget har vart over en lang tidsperiode og innehar en viss permanent karakter, er det et interessant utgangspunkt for en drøfting av Norges motivasjon for deltagelse i EU. Bidraget vil kunne la seg drøfte opp imot relevant teori for å finne ut om det er en gunstig tilnærming til økt innflytelse, og drøftingen kan utdypes ved å nytte sekundærkilder og annen forskning.

Problemstillingen for denne oppgaven vil derfor være: *Er Norges bidrag til Nordic Battle Group motivert av et ønske om økt innflytelse i EU?*

For å besvare problemstillingen vil jeg analysere bidraget og drøfte funnene opp imot relevant teori. De aspektene av bidraget som vil være interessante å analysere er de politiske uttalelsene og bidragets karakter. De politiske uttalelsene er aktuelle fordi de beskriver den politiske motivasjonen for oppdraget. Bidragets karakter er hensiktsmessig å analysere fordi dette kan si noe om hvor mye innflytelse en stat ønsker i et samarbeid.

1.3 Avgrensing

Et ønske om økt innflytelse vil ikke kunne oppnås kun ved å bidra i NBG og Norges militære bidrag til EU omfatter også langt mer. Diplomatiske og økonomiske virkemidler vil også måtte dra i samme retning (Kjølberg, 2007), men på grunn av plass vil oppgaven imidlertid avgrense seg til bruken av militære styrker og spesifikt NBG-bidraget. Kun data relatert til dette bidraget vil derfor nyttes.

Oppgaven vil heller ikke se nærmere på andre forklaringsmodeller på Norges integrasjon i EU, men det er tydelig ut ifra diskusjonen på området at de finnes og at de i mange tilfeller ikke er eksklusive, men snarere forsterker hverandre. Denne oppgavens problemstilling faller inn under diskusjonen om nasjonale interesser som motivasjon (Rieker, 2014).

2 Teori

2.1 Introduksjon

Dette kapitlet skal omhandle den teorien studien vil nytte for å tolke funnene i analysen. Kapitlet vil derfor redegjøre for dette grunnlaget og hvorfor det er relevant å nytte i oppgaven. Redegjørelsen starter med begrepene makt og innflytelse. Dette er omfattende begreper og, snarere enn en uttømmende redegjørelse, er hensikten å skape et utgangspunkt for innsnevring av teorien. Kapitlet definerer Norge som en småstat for å begrense det teoretiske utvalget og konsentrerer seg om å forklare innflytelse i rammen av småstaten og småstatens bruk av militærmakt.

2.2 Makt og innflytelse

Politikk er en virksomhet knyttet til sluttinger (Østerud, 2007a, s 34). Det er påvirkninger av eller forsøk på å påvirke de beslutningene som treffes. Makt er et begrep knyttet til politikk, særlig innenfor internasjonal politikk (Østerud, 2007b, s 87). Det er et omdiskutert begrep, men det deles av Østerud inn i *tvang* på den ene siden og *innflytelse* på den andre. «Makt brukes til å tvinge sitt igjennom mot motstand, til å manipulere sakskartet og til å påvirke sjelene og tankemønstrene» (Østerud, 2007b, s 86). Altså må en stat nytte makt, enten gjennom tvang eller ved innflytelse, for å få sin vilje. Statenes makt er dog ikke lik eller konstant, den er i høyeste grad veldig varierende og stater rangeres ofte fra supermakter til ministater (Østerud, 2007a, s 246). For å belyse Norges behov for innflytelse og hvordan staten kan skaffe seg det må oppgaven derfor gå mer spesifikt til verk. For å gjøre dette vil oppgaven benytte teori vedrørende småstater. I neste underkapittel vil derfor oppgaven definere hva en småstat er og hvorfor Norge kan kalles en småstat. Innflytelses begrepet vil bli utdypet i lys av småstatsteori i underkapittel 2.4.

2.3 Norge som småstat

Det er stor forskjell i hvordan småstater blir definert. Å redegjøre for alle synspunktene vil med denne oppgavens begrensninger ikke være mulig eller hensiktsmessig. Oppgaven vil kort redegjøre for hvilken definisjon den ligger til grunn for deretter å belyse hvorfor Norge faller inn under denne kategorien.

Anders Kjølberg presiserer at småstater er «langt fra noen enhetlig kategori» (Kjølberg, 2007, s 7). I samme verk finner vi en definisjon som relaterer en stats styrke opp i mot potensielle truslers styrke, men denne definisjonen problematiseres senere av Kjølberg og Nyhamar (2011, s 6). Det er spesielt stater som er en del av et sikkerhetsfelleskap som ikke lar seg definere av en slik tilnærming, da en sikkerhetsgaranti fra en stormakt eller supermakt vil spille inn på styrkeforholdet. Videre vil den ikke belyse det maktforholdet som oppstår internt i et slik sikkerhetsfelleskap.

Anders Kjølberg og Tore Nyhamar argumenterer videre for at et viktig aspekt ved staters makt er at de kan inneha ulik evne til å utøve makt innenfor forskjellige områder (2011). Eksempelvis kan en stat ha innflytelse i FN som et resultat av utstrakt humanitært arbeid, men samtidig mangle innflytelse i NATO på grunn av liten militær styrke. Ved å ta høyde for at statens makt ikke kun blir målt på enkeltområder eller at den bare blir målt opp imot potensielle trusler ender Kjølberg og Nyhamar opp med en modifisert definisjon. De definerer «(...) en småstat som en stat som skårer lavt i forhold til sine viktige aktører på fire indikatorer for størrelse: Befolkning, geografisk utstrekning, bruttonasjonalprodukt og militær kapasitet» (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 7).

Problemstillingen relaterer Norges innflytelse opp imot EU og det er dette forholdet som i denne oppgaven vil avgjøre om Norge er en liten stat eller ikke. Det er rimelig å anta at Norge ikke kan måle seg innenfor de gitte indikatorene med EU som aktør og det følger derfor at Norge, i relasjon med EU, er en småstat. Dette betyr ikke at Norge er en småstat i forhold til alle andre stater eller internasjonale aktører.

2.4 Småstater og innflytelse

I følge Ricklis argumentasjon er det graden av makt og innflytelse som definerer en stats størrelse (2008, s 309). Han støtter seg på en definisjon fra Fendius Elman (1995) for å tydeliggjøre at det som gjør stater små er at de ikke har ressurser til å utøve innflytelse og samtidig sikre seg selv mot innflytelse fra andre (Rickli, 2008, s 309). Rickli presiserer at en slik definisjon tar høyde for at en stat kan ha ulike nivå av makt på ulike områder (2008, s 309). Disse tankene er gjenkjennbare fra Kjølberg og Nyhamars definisjon og samsvarer godt med oppgavens karakteristikk av Norge som småstat. Rickli refererer til Goetschel (1998) når han sier at den sikkerhetspolitiske målsettingen for små stater blir å minimere eller kompensere for maktunderskuddet

(2008, s 309). Dette kan gjøres gjennom to ulike tilnærminger, enten ved å søke økt innflytelse eller autonomi, slik Mouritzen (1997) og Wivel (2005) fremstiller det (Rickli, 2008, s 309). En autonom tilnærming vil si at staten unngår allianser og innblanding fra stormakter. Dette vil minimere sjansen for å bli trukket inn i andres konflikter, men vil også bety at staten står alene. En slik tilnærming er ofte betegnet som nøytralitetspolitikk.

Rickli mener at økt innflytelse, som denne oppgaven har som utgangspunkt, primært vil oppnås gjennom å slutte seg til en allianse eller et samarbeid (2008, s 309). Dette vil sikre beskyttelse fra større stater, men vil gå på bekostning av statens autonomi da de større statene i samarbeidet vil kunne påtvinge sin vilje på de mindre statene. For små stater vil det derfor være en balansegang mellom å beskytte egen autonomi og øke innflytelse. Denne balansegangen er spesielt tydelig i Norges relasjon med EU, da valget om å stå utenfor unionen legger tydelige begrensinger på tilgangen staten oppnår og mulighetene den har for å utøve innflytelse.

Et utviklingstrekk etter den kalde krigen er at NATO og EU i større grad har blitt arena for sikkerhetspolitisk utvikling og hvor stater kan fremme sin egen agenda (Rickli, 2008, s 315). Den institusjonaliseringen av sikkerhetspolitikk som skjer i NATO og EU, er gunstig for små stater fordi det resulterer i en mulighet til å påvirke beslutningene og politikken disse organisasjonene fører. Å stå utenfor disse organisasjonene, å føre en autonom linje, vil derfor være kontraproduktivt for små stater da fordelene man oppnår ved å delta i disse arenaene veier opp for ulempene. Det følger derfor at et norsk ønske om økt innflytelse hvert fall delvis må oppnås gjennom økt tilgang.

Kjølborg bruker begrepet *myk makt* for å beskrive de virkemidler som kan bedre mottageligheten for en stats meninger og synspunkter (Kjølborg, 2007). Statens anseende internasjonalt og de ideologiske verdier staten representerer kan bidra til å øke mottageligheten hos andre stater. Selv om *hard makt*, eksempelvis økonomisk og diplomatisk styrke, også kan nyttes for å skaffe innflytelse, følger det naturlig at småstater som regel er i underskudd på disse feltene ovenfor en større organisasjon som EU. Derfor blir *myk makt* viktigere for småstater. En slik tilnærming til økt innflytelse kjennetegnes i følge Grøn og Wivel også småstater som er medlemmer av EU og det er tydelig at overtalelse nyttes fremfor tvang (Grøn & Wivel, 2011).

Å søke å utøve innflytelse innenfor en organisasjon man ikke tilhører medfører utfordringer. Skal Norge kunne forme EUs sikkerhet- og forsvarspolitik slik at egne nasjonale interesser blir tatt høyde for, krever dette tilgang til de arenaer hvor avgjørelsene fattes (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 9). Spesielt *myk makt*, blant annet hvordan andre oppfatter staten, fremheves som viktig. Dette er noe en deltagelse i NBG kan tenkes å fremme og i neste underkapittel vil bruken av militære midler for å sikre innflytelse redegjøres videre for.

2.5 Militærmakt og innflytelse

Det er viktig å presisere at militærmakt her ikke betyr bruken av militære styrker for å påføre motstanderen din vilje i form av tvang. Den bruken av militære styrker oppgaven ser på faller inn under *myk makt* kategorien da antagelsen om at Norges bidrag i NBG har til hensikt å øke statens innflytelse i EU.

Kjølberg beskriver hvordan småstater kan bruke militære styrker for å skaffe seg økt innflytelse, eksempelvis ved å bidra i internasjonale operasjoner (2007). Kjølberg skriver at en slik bruk av militære styrker i større grad har til hensikt å påvirke allierte enn den part militærmakten faktisk blir brukt mot. En bruk av militærmakt som «salgsware» kan anvendes for å øke innflytelse og sikkerhet, men vil i ytterste konsekvens koste menneskeliv (Kjølberg, 2007, s 29). Dette krever at den operasjonen man bidrar til er legitim og har støtte i opinionen.

Når en stat har valgt å delta med militære styrker til en organisasjon eller allianse kan bidraget være med på å kaste lys over motivasjonen bak. Rickli skriver at man ut ifra små stater bidrag til slike operasjoner kan tyde hvor mye innflytelse staten ønsker i alliansen (2008, s 316). Han henviser til Howorth (2006) som skriver at små stater med lav ambisjon om innflytelse kun vil bidra til lavintensitetsoperasjoner som stabiliseringsoperasjoner og gjenoppbygningsoperasjoner. Ved høyere ambisjon om innflytelse vil operasjoner som fredsoppretting og antiterror være aktuelle å bidra i.

Uavhengig av hvilke type operasjoner en liten stat bidrar til vil den ha to primære muligheter for bidrag (Rickli, 2008, s 318). Den kan bidra med en nisjekapasitet, hvor graden av medbestemmelse vil variere betinget av hvor stor etterspørsel det er etter den spesifikke kapasitet. Staten kan også velge å påta seg et lederansvar, noe som vil

resultere i en strategisk rolle som leder av en operasjon, men også større ansvar og mulighet for internasjonalt press.

Dette tyder på at bidragets karakter i stor grad vil være av betydning for å si noe om ønsket om innflytelse. Det vil derfor være nødvendig å drøfte om bidraget til NBG er av en størrelse og type som tilsier at Norge har ambisjoner om innflytelse som resultat.

2.6 Offentlig og dyp strategi

Alyson Bailes starter sin beskrivelse av begrepet strategi med definisjonen: bruken av militære styrker for å nå et mål av større og varig betydning (2009, s 2). Hun argumenterer videre at bruken av begrepet strategi har utviklet seg og at det har fått flere betydninger. Hun konkluderer med to ulike betydninger. Den første kan oversettes til *offentlige strategier* og benyttes for å beskrive nasjonale og institusjonelle dokumenter og uttalelser som har til hensikt å stadfeste intensjoner, allianser og lignende. Den andre betydningen oversettes til *dype strategier* og brukes for å beskrive en stats sanne strategiske mål, som ikke trenger å samsvare med den *offentlige strategien*. Ordet *dyp* velges ifølge Bailes for å understreke at en stats strategi kan være skjult eller til en viss grad ubevist eller instinktiv. Den kan samsvare med majoritetens syn, men kan også kun basere seg på den politiske elites syn (Bailes, 2009). En stats *dype strategi* er derfor vanskeligere å identifisere, og den kjennetegnes gjennom handlinger fremfor uttalelser (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 11).

Bailes presiserer at en strategi, enten *offentlig* eller *dyp*, ikke nødvendigvis har sammenheng med de resultatene en stat eller institusjon oppnår i praksis (Bailes, 2009, s 10). Til det er det for mange variabler slik som interne uenigheter, misforståelser, feilvurderinger og mangel på ressurser. Resultatene av en strategi vil også bli påvirket av samspillet med andre aktører på den internasjonale arena.

Denne oppgaven vil bruke Bailes teori om åpne og dype strategier til flere ting. Ved avvik i begrunnelsene for deltagelse i NBG kan det i drøftingen bli nødvendig å skille mellom åpne og dype strategier. Videre kan det tenkes at sammenhengen mellom strategi, enten offentlig eller dyp, og resultater ikke står i stil og at dette kan forklares med Bailes argument vedrørende variabler nasjonal og internasjonalt.

3 Metode

3.1 Introduksjon

Dette kapitlet har til hensikt å redegjøre for de metodiske valgene i oppgaven. Hensikten med å benytte en vitenskapelig metode er primært å gjøre arbeidet etterprøvbart og logisk for leseren. Metodevalget vil derfor si noe om hvordan man skal gå fra problemstilling til konklusjon (Johannesen, Tufte & Christoffersen, 2010, s 401). Hvilke data som trengs, hvordan de skal samles inn og hvordan de skal tolkes er spørsmål dette kapitlet har til hensikt å besvare. Avslutningsvis blir validitet og reliabilitet diskutert.

3.2 Metodevalg

Denne oppgaven skal drøfte om Norges bidrag til NBG er et middel for økt innflytelse i EU. Denne problemstillingen gjør det mulig å velge en kvalitativ metode da metoden beskrives som gunstig når man skal undersøke fenomener man ikke har god kunnskap om fra før eller fenomener vi ønsker å forstå mer grundig (Johannesen et al., 2010, s 32). Jeg opplever dette som relevant da en kvalitativ metode har til hensikt å forstå noe, mens en kvantitativ metode i større grad måler noe.

3.3 Data

«Når virkeligheten observeres og på en eller annen måte registreres, er virkeligheten blitt data» (Johannesen et al., 2010, s 36). Ved å analysere ulike aspekter ved Norges bidrag for deretter å drøfte dette i lys av relevant teori vil oppgaven søke å besvare problemstillingen. Data som omhandler bidraget, avgjørelsen om å delta og avtaler med EU må derfor skaffes til veie. Datainnsamling kan skje på ulike måter, blant annet gjennom dokumentanalyse og intervjuer. Valget falt på dokumentanalyse på bakgrunn av behovet for data samt tiden til rådighet. Selv om intervjuer ville kunne tilført studien relevante data hadde tiden til rådighet blitt noe knapp da mengden data å sette seg inn i var stor.

3.4 Dokumentanalyse

Denne oppgaven baserer seg derfor på data som er hentet fra ulike tekstkilder. Å basere datainnsamlingen på dokumenter fordrer at dataene analyseres og fortolkes for å avdekke meningen. For å avdekke meningen er det hensiktsmessig å tolke dataene i lys

av relevant teori. Denne tolkningen skal føre til at man oppnår hensikten med undersøkelsen (Johannessen et al., 2010, s 164). I denne oppgaven vil jeg nytte en slik fremgangsmåte for å besvare problemstillingen.

Dokumentene denne analysen vil nytte kan deles i to grupper. For å skaffe til veie data vedrørende Nordic Battle Group vil dokumenter utgitt av norske myndigheter og offentlige instanser være egnet. Proposisjoner, utredninger og referater fra Stortinget vil derfor være sentrale. I tillegg vil analysen støtte seg på relevant faglitteratur og tidligere forskning. Data fra denne kategorien må i særlig grad vurderes ut ifra kriteriene om reliabilitet og validitet, som jeg kommer tilbake til i neste underkapittel.

3.5 Reliabilitet og validitet

«Et grunnleggende spørsmål i all forskning er datas pålitelighet» (Johannessen et al., 2010, s 40). For å sikre at studien er pålitelighet er det viktig å basere den på data med høy reliabilitet. Dette har betydning for om studien er etterprøvbart eller ikke.

Reliabilitet viser til hvor troverdig kilden er og vil ved dokumentanalyse bety hvor pålitelig forfatteren er. Eksempelvis kan vi ved bruk av referater fra Stortinget anta at reliabiliteten er god, da det er stor sannsynlighet for at referatet faktisk gjengir det som ble sagt. Studiens validitet vil i stor grad avgjøres av om valgt metode er passende og om dataene som er samlet er relevante for problemstillingen. Hvis tidligere nevnte referat gjengir en diskusjon om Nordic Battle Group er validiteten på dataene høy, sett opp mot min problemstilling.

4 Bakgrunn

4.1 Introduksjon

I dette kapitlet redegjør studien for utviklingen av norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk og spesielt utviklingen av Norges samarbeid med EUs FUSP. Også Nordic Battle Group vil beskrives i noe mer detalj. Hensikten med dette kapitlet er å vise tendenser og historikk innenfor de områder oppgaven berører og skal gi oppgaven et bedre utgangspunkt for senere drøfting.

4.2 Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk og EU

For å kunne tolke dataene i analysen vil det i tillegg til et teoretisk rammeverk være nødvendig å gjøre dette ut ifra kontekst. Dette underkapitlet skal derfor gi en rask fremstilling av hovedtrekkene i Norsk sikkerhets- og forsvarspolitikkk i perioden etter den andre verdenskrig og frem til i dag, og hvordan denne har relatert seg til EU.

Ved utbruddet av den andre verdenskrig ønsket Norge å følge en nøytralitetsstrategi for å unngå å bli trukket inn i stridighetene, men denne strategien fikk en slutt da tyskernes invasjon 9.april 1940 var et faktum. Etter andre verdenskrig endret denne strategien seg og i 1949 signerte Norge NATO traktaten (Archer, 2005, s 132-135). Selv om Norge nå hadde forpliktet seg til kollektivt forsvar gjennom alliansen var det med helt klare reservasjoner. Man ønsket ikke å ha fremmede styrker stasjonert på norsk jord og motstanden mot atomvåpen skapte store debatter internt i staten. Det er tydelig at ønsket om autonomi fortsatt sto sterkt, men man opplevde trolig å miste mindre autonomi ved å tilhøre NATO, enn ved å tilhøre det opplevde alternativet, Sovjet og Warszawapakten (Archer, 2005, s 137).

Etter mange år med et klart mål var NATOs relevans usikker etter murens fall (Archer, 2005, s137). Ved at trusselen fra Sovjet ikke lenger presset på kunne alliansen se seg om etter andre oppgaver. For Norge betydde dette en svekket forsvarsevne, da Sovjets fall ikke automatisk ble sett på som at trusselen fra øst ble borte. De sikkerhetspolitiske ambisjonene til EU ble også møtt med stor skepsis fra norske politikere da man fryktet at EU- initiativet ville konkurrere med NATO i Europa, eller i det minste danne NATOs europeiske søyle. Dette ville svekke viktige aspekter ved Norges sikkerhets- og forsvarspolitikkk og en slik to pilar løsning hvor beslutningsprosessene foregikk mellom EU og USA ville svekke norsk påvirkningsmulighet. Man fryktet, både på grunn av nye

tider i NATO og EUs inntog på den sikkerhetspolitiske arena, at USA skulle trekke seg ut av Europa for å fokusere på andre områder og overlate sikkerheten til alliansens europeiske medlemmer. For Norge var dette spesielt skremmende da man i stor grad hadde utviklet et forsvarskonsept som bygget rundt amerikansk støtte. En slik utvikling ville bety at EU ble forum for sikkerhetspolitikk i Europa, og Norge, som ikke-medlem, ville bli marginalisert.

Norge tok helt tydelig et standpunkt i valget om at NATO og territorialforsvar fortsatt var avgjørende for statens interesser (Rieker, 2014, s 171). Men selv om NATO står veldig sterkt i Norges sikkerhetspolitikk så man etter EU avstemningen i 1994 at det var en økt interesse for å samarbeide tettere med Europa innenfor sikkerhet og forsvar (Rieker, 2014, s 171). Denne tendensen ser vi også i dag. I regjeringsplattformen utarbeidet av den nåværende regjeringen fremgår det at NATO er vår fremste prioritet, men at det er nødvendig å styrke våre bånd til EU (Den kongelige norske regjering, 2013).

Det er tydelig at NATO har vært og fortsatt er hjørnesteinen i Norsk sikkerhets- og forsvarspolitik. I følge Rolf Tamnes er det en etablert sannhet at uten USA intet NATO (Tamnes, 2014, s 52). NATO er en allianse hvor vi nyter fulle rettigheter og kan ytre vår mening i de relevante fora. Denne retten benytter vi både til å holde våre allierte på en armlengdes avstand og til å prøve å få de til å forplikte seg i nordområdene (Tamnes, 2014, s 66). Dette er en viktig kontekst å vurdere Norges forhold til EU ut ifra. Spesielt må man tolke om den politiske holdningen til EU bidrag er at de går på bekostning av NATO eller om man bevisst bidrar på en slik måte at alliansen ikke blir skadelidende.

4.3 Norge og FUSP

Som nevnt i innledningen har Norge et utstrakt samarbeid med EU innenfor en rekke områder. I følge Europautredningen fra 2012 er Norge det tredjelandet, som er begrepet EU bruker for å referere til ikke-medlemmer, som har knyttet seg tettest til EU. Det har lenge vært tradisjon for å føre det Europautredningen kaller en «aktiv europapolitikk» (Norges offentlige utredninger, 2012, s 167). Denne politikken begrunnes med et ønske om å sikre norske interesser på tross av norsk ikke-medlemskap. For å ha en bedre forståelse av Norges nåværende forhold til EU og FUSP kreves det at studien tar

innover seg den historiske konteksten til dette samarbeidet. Dette underkapittelet vil derfor redegjøre for hvordan dette forholdet har utviklet seg.

Tidlig på 90-tallet var medlemskap i EU på den politiske agenda i Norge. Sverige og Danmark hadde sendt sine søknader og Norge fulgte på i 1992. I stortingsmeldingen «om medlemskap i den europeiske union» står det at det er gjennom medlemskap i NATO og EU vi best kan møte fremtidens sikkerhetsutfordringer (St.meld., 1993-1994, s 83). Det argumenteres videre for at en deltagelse i EUs utenriks- og sikkerhetspolitiske arbeid vil gi Norge muligheten til å sikre nasjonale interesser og samt muligheten til å skaffe internasjonal støtte til Norges prioriteter. Det fremgår at man ønsket å unngå en situasjon hvor spørsmål vedrørende egen sikkerhet kunne bli avgjort uten vår innflytelse.

Når folkeavstemningen endte med et nei til EU var det nettopp den situasjonen Norge ble satt i. Som nevnt i forrige underkapittel var frykten for marginalisering allerede tilstede, og løsningen ble å knytte seg til den vesteuropeiske union (VEU). Denne organisasjonen ga Norge en mulighet til å påvirke utviklingen av det europeiske sikkerhetssamarbeidet gjennom et assosiert medlemskap. Dette medlemskapet ga Norge rett til å tale og komme med forslag, samt innsyn i all informasjon og dokumentasjon (Rieker, 2006, s 287). Selv om man aktivt søkte å være en del av denne utviklingen, var det med en sterk mistanke om at et slikt samarbeid ikke ville passere idestadiet (Rieker, 2014, s 171). Det kom derfor som en overraskelse når Storbritannia i 1998 og 1999 sluttet seg til initiativet om å utvikle den felles europeiske sikkerhets- og forsvarspolitik (ESDP) og inkorporere VEU i EU (Rieker, 2014, s 172). Storbritannia hadde blitt sett på som en sterk forkjemper for det atlantiske samarbeidet og denne utviklingen betød at Norge igjen kom til å stå i fare for å havne utenfor viktige debatter.

Innledningsvis prøvde norske politikere å kreve de samme rettighetene som man hadde hatt i VEU. Utenriksminister Knut Vollebækks forsøk resulterte kun i løfter om nye rammeverk i fremtiden fra EU (Rieker, 2014, s 172) og det skulle vise seg at disse ble langt fra det man hadde ønsket (Jagland, 2000). For å prøve å opprettholde forbindelsen til ESDP endret man tilnærming. Det ble heller fokusert på hva man kunne tilby EU av kampkraft og ressurser, i stedet for en kamp om å få innpass i beslutningsprosessen (Rieker, 2014, s 172). Denne fremgangsmåten er av flere blitt omtalt som et forsøk på å bytte soldater mot innflytelse (Græger, 2002; Reiker, 2014). Et eksempel på denne

fremgangsmåten er forslaget Norge fremla under en EU-konferanse i november 2000, hvor 3500 soldater ble foreslått øremerket til EU operasjoner (Rieker, 2014, s 173).

Denne fremgangsmåten høstet ikke mye større suksess enn den forrige og i desember 2000 ble det i Nice vedtatt hvilke rammer tredjeland måtte forholde seg til i samarbeidet med EU. Den største utfordringen med rammeverket er ifølge Pernille Rieker at man ikke har mulighet til å påvirke beslutningsprosessen i EU (Rieker, 2014, s173). Det vil si at man ikke er i stand til å ivareta egne interesser i disse prosessene.

Selv om man ikke har fått innpass eller tilgang til beslutningsprosessene i EU betyr ikke det at man har sluttet å bidra og i følge *utenfor og innenfor* utredningen har Norge deltatt i 11 EU operasjoner siden 2002 (Norges offentlige utredninger, 2012, s 734).

Siden 2005 har Norge også bidratt til EUs beredskapsstyrke gjennom den svenskledede kampgruppen *Nordic Battle Group* (NBG).

4.4 Nordic Battle Group

EUs beredskap består av to kampgrupper og etter seks måneder på beredskap overtar to nye kampgrupper. Disse kampgruppene er ikke stående avdelinger i den forstand at de opprettholdes når de ikke er på beredskap, men de opprettes for å kunne stille på beredskap. EU opererer med en planleggingshorisont på seks år når de setter beredskapsrotasjonen noe som tilsier at et bidrag til rotasjonen likevel er ganske permanent (EU, 2013).

NBG er et multinasjonalt samarbeid under svensk ledelse og består nå av enheter fra Sverige, Finland, Estland, Latvia, Litauen, Irland og Norge. Kampgruppen er bygget opp rundt en svensk mekanisert infanteri bataljon og enheten er stasjonert i Sverige under opptrening og beredskap (Regeringskansliet, 2007).

Avtalen om deltagelse fra norsk side forutsatte originalt at det forelå et FN mandat eller sterk forankring i folkeretten for å deployere kampgruppen. Dette ble endret i 2013 slik at det kun er forankring i folkeretten som er nødvendig (Stortinget, 2014, s 2659).

Videre sikrer avtalen Norge retten til å forbeholde seg deltagelse om kampgruppen skulle deployeres. Dette forbeholdet er omdiskutert og de reelle mulighetene for å trekke seg fra en deployering er trolig små. Dette er en utfordring da avgjørelse om å benytte seg av kampgruppen blir tatt av EU uten mulighet for Norsk påvirkning (Norges

offentlige utredninger, 2012, s 742-743). Selv om avtalen foreskriver en økt informasjonsflyt mellom EU og bidragslandene før kampgruppene går på beredskap, er det for NBG sin del Sverige som inkluderes i dette. Det er derfor Sverige som må gi Norge nødvendig informasjon for at Stortinget skal kunne beslutte om norske styrker skal bidra i en operasjon eller ikke (Rieker, 2014, s 176).

5 Drøfting

5.1 Politisk motivasjon

For å kunne hevde at bidraget i NBG er et middel for å oppnå innflytelse i EU, må det politiske målet først identifiseres som nettopp innflytelse. Det følger naturlig av en mål-middel tankegang hvor målet må definere middelet. I denne delen av drøftingen vil jeg derfor analysere de politiske mål bak deltagelsen i NBG. For å gjøre dette vil jeg analysere stortingsdebatter og redegjørelser fra regjeringen som omhandler avgjørelsen om å delta i NBG.

5.1.1 Analyse

I november 2004 redegjør daværende forsvarsminister Kristin Krohn-Devold for Norges ønske om å bidra i EUBG for Stortinget. Redegjørelsen kom som en følge av at Regjeringens ønske om å bidra i dette samarbeidet, fikk oppmerksomhet i Stortinget. De påfølgende debattene i Stortinget vil derfor kunne kaste lys over den politiske begrunnelsen. Det er særlig tre debatter og redegjørelser studien vektlegger, alle i tidsrommet mellom den første redegjørelsen i 2004 og den første beredskapsperioden i 2008.

I redegjørelsen for Stortinget begrunnes bidraget av forsvarsministeren med en fortsettelse av vår støtte til EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske arbeid samt en mulighet til å fortsette det nordiske samarbeidet (Stortinget, 2004a). Den påfølgende debatten går mer i detalj og de ulike partiene belyser flere sider av avgjørelsen.

Selv om debatten i hovedsak dreier seg om et spørsmål om grunnlovsstridighet kommer det frem at både høyre og venstresiden i norsk politikk ser verdien av en tilknytning til EUs sikkerhets- og forsvarspolitikk. Spørsmålet om grunnlovsstridighet vil ikke bli utdypet videre i denne oppgaven. Daværende leder av utenrikskomiteen, Arbeiderpartiets Torbjørn Jagland, understreker at Norge må være en del av dette samarbeidet for å unngå marginalisering i en usikker verden (Stortinget, 2004b, s 757). Fremskrittspartiets (FRP) representant Morten Høglund støtter denne linjen.

Vårt mål må være å gi Norge mest mulig sikkerhet og innflytelse. Vi velger derfor en linje der vi, tross en prinsipiell motstand mot EUs forsvarsdimensjon

– i hvert fall inntil vi har fått oppklart alle de grunnlovsmessige forhold – sier at vi vil være med for å kunne få et ben innenfor (Stortinget, 2004b, s 759).

Også Høyre og Kristelig Folkeparti (KRF) bruker tilsvarende argumentasjon i

debatten (Stortinget, 2004, s 766 & 769). Forsvarsministerens syn kommer også tydeligere frem mot slutten av debatten hvor hun utaler følgende:

Det handler om hvordan Norge skal forholde seg til Europa og EU når man der utvikler et tettere samarbeid i forsvars- og sikkerhetsspørsmål. Det handler om vårt eget behov for sikkerhet og trygghet, og det handler om andres behov for sikkerhet og trygghet (Stortinget, 2004b, s 770).

Det er viktig å understreke at debatten inneholdt en variasjon av argumenter. Blant annet var det utsiktene om et styrket FN som veide tungt for representantene. Det faktum at FN ønsket en slik beredskapsstyrke velkommen var av flere partier sett som viktig. Spesielt Venstre, ved Trine Skei Grande, vektet dette tungt i sin støtte til forslaget, men så godt som samtlige debattanter nyttet tilsvarende argumentasjon.

Under sitt besøk i Irland i oktober understreket FNs generalsekretær Kofi Annan, hvor viktig det er for FNs evne til krisehåndtering å få styrket EUs kapabilitet og koordinering av EUs innsats. Det har vært viktig for Venstre (Stortinget, 2004b, 767).

Debatten gir derfor ikke et entydig bilde, men heller et inntrykk av en sammensatt begrunnelse bak bidraget og den samme tendensen kan spores i de påfølgende stortingsdebattene vedrørende temaet.

I juni 2005 fortsatte debatten i Stortinget, i forbindelse med at regjeringen hadde kommet til en enighet vedrørende NBG med sine svenske og finske partnere. Av debatten går det frem at man i all hovedsak har beholdt den samme argumentasjonen. Arbeiderpartiets Torbjørn Jagland er igjen tydelig på at det er en fordel for Norge å ha en forbindelse til EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske arbeid (Stortinget, 2005). Høyres representant Inge Lønning trekker også frem et historisk perspektiv når han sier at man fra politisk hold har jobbet for et slikt forhold i seks år.

Jeg begynte med å sitere den norske regjeringens memorandum fra 1999. Den gang måtte utenriksminister Vollebækk konstatere at Regjeringen dessverre ikke lyktes i å få aksept for full norsk deltagelse i arbeidet med å meisle ut EUs sikkerhetskonsept og deltakelse i de besluttende organer. Nå kan vi etter seks år konstatere at vi langt på vei allikevel har oppnådd å få på plass et gjensidig

forpliktende samarbeid, hvor Norge kan yte en innsats for å ta vare på verdens sikkerhetsbehov (Stortinget, 2005, s 2593).

Begge de to nevnte partiene vektlegger likevel argumentet om et styrket FN som følge av opprettelsen av EUs kampgrupper, og får støtte fra flere mindre partier. Bildet som tegnes oppfattes derfor som ganske likt som i debatten seks måneder tidligere.

Den siste stortingsdebatten studien har sett på forgikk i november 2007, rett før Norges første beredskapsperiode med NBG. Siden vedtaket om å delta ble fattet i 2005 er det gjennomført et regjeringsskifte og det er på dette tidspunktet Arbeiderpartiet, Senterpartiet (Sp) og Sosialistisk Venstreparti (SV) som sitter i regjering. Det er interessant at den nye regjeringens syn på NBG ikke divergerer fra den forrige, da både Sp og SV den gang talte bidraget imot. Denne debatten startet med et innlegg fra daværende forsvarsminister Anne-Grete Strøm-Erichsen hvor hun redegjør for den praktiske bruken av styrken (Stortinget, 2007). Forsvarsministerens innlegg gjenspeiler i stor grad den påfølgende debatten, hvor både støtte til FN og oppnåelsen av utenriks- og sikkerhetspolitiske mål vektet tungt i salen. Venstres representant Odd Einar Dørum er en av de tydeligste når det kommer til de sikkerhetspolitiske målene bidraget kan oppnå.

Norge har behov for venner, og ved at vi selv stiller opp sammen med andre, går det også an å kalle på venner i en situasjon hvor det er bruk for det. Da tror jeg det er viktig å tenke bredt (Stortinget, 2007, s 802).

Han utdypet videre at dette gjaldt både i NATO, EU og i Norden. Anne-Grete Strøm-Erichsen støttet uttalelsen til Dørum og tilføyde at gjennom samarbeid kan også nordområdenes strategiske viktighet formidles til disse vennene.

5.1.2 Tolkning

Sett under ett er det ingen åpenbare tendenser, hverken fra regjeringens eller Stortingets side. Det er heller ingen enkeltpartier som bruker en ensidig argumentasjon. Det er derimot et utvalg argumenter som blir benyttet for å understøtte avgjørelsen om å sette norske styrker på beredskap for EU og som kan sies å være politiske mål med bidraget.

Det første er å bidra til internasjonal sikkerhet gjennom et styrket FN. Det er, med bredt flertall, enighet om at dette bidraget vil tjene FN ved å være en enhet som på

kort varsel kan settes inn der den behøves. At etableringen er ønsket velkommen av FN nevnes ofte.

Et annet argument som gjentar seg er et økt nordisk samarbeid. Det kommer ikke tydelig frem hva man ønsker å oppnå med dette samarbeidet, men et økt praktisk samarbeid blir nevnt.

Økt innflytelse som politisk mål for bidraget er ikke eksplisitt uttalt. Det er likevel flere argumenter som peker mot en slik motivasjon. En uttalt frykt for marginalisering i NATO og et ønske om støtte blant andre vestlige land for våre sikkerhetsbehov kan peke mot en slik motivasjon. Som Rickli skriver er det gjennom allianser og samarbeid at småstater kan påvirke den sikkerhetspolitiske utviklingen (Rickli, 2008, s 315). Et tettere samarbeid med EU innenfor denne politikken kan derfor føre til en økt innflytelse. Et annet aspekt som peker mot det samme er viktigheten for flere partier at dette bidraget ikke vil svekke hverken forholdet til USA eller beredskapen til NATO. I anerkjennelsen av at NATO og USA er våre fremste allierte ville en negativ holdning fra disse aktørene satt en effektiv stopper for samarbeidet med EU. Det refereres derfor ofte til både USAs anerkjennelse og samarbeidet mellom EU og NATO.

Slik uttalelsene fremstår i analysen er det ikke belegg for å si at avgjørelsen om å delta i NBG er fattet på bakgrunn av et ønske om økt innflytelse eller ikke. Til det er uttalelsene og standpunktene til de ulike partiene for sammensatte og generelle, med unntak av FrP som tydelig sier at målet må være å skaffe Norge mest mulig innflytelse. De øvrige partiene bruker riktignok argumenter som kan tolkes i den retningen, om enn ikke så tydelig.

I Europautredningen fra 2012 fremgår det at debatten vedrørende Norges avtaler og forhold til EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske dimensjon er langt mindre åpen, synlig og omfattende enn på andre områder hvor vi samarbeider med EU (Norges offentlige utredninger, 2012, s 741). Dette forklares med at prosedyrene for sikkerhetspolitiske saker er fulgt og ikke prosedyrer for EU-saker. Det kan bety at drøftinger som berører dette temaet er tatt i Stortingets utvidede utenriks- og forsvarskomiteé, og dermed er gradert. Det er derfor sannsynlig at debattene på Stortinget ikke gir det fulle bildet hva angår politisk motivasjon for bidraget.

Denne problematikken løftes også av SVs representant i Stortinget, Kristin Halvorsen, under debatten 3. desember 2004 (Stortinget, 2004b). Hun presiserer derimot at saken ble forelagt den utvidede utenrikskomiteen, men at komiteen enstemmig vedtok at den skulle opp for åpen sal. Med bakgrunn i denne uttalelsen kan man anta at de argumenter nyttet i debatten likevel gjenspeiler store deler av motivasjonen bak bidraget.

Like fullt er denne problemstillingen interessant og antyder at det er aspekter ved debatten som ikke nødvendigvis er åpenlyse. Med utgangspunkt i Bailes teori om *offentlige og dype strategier* kan det derfor virke som enkelte av argumentene for deltagelse i større grad er et virkemiddel enn en målsetning (2009). For å tydeliggjøre betyr det at man eksempelvis kan se målsetningen om et styrket FN som et virkemiddel for å oppnå støtte i Stortinget.

Kjølberg og Nyhamar beskriver legitimering av bidraget som viktig på innenriksarenaen, da det er der avgjørelsen om å bidra blir fattet (2011, s 15). Å skape konsensus internt i en stat er i følge Bailes en av effektene en *offentlig strategi* kan ha (Bailes, 2009, s 4). Som småstat har folkeretten og FN lenge vært viktige institusjoner å støtte opp under for Norge (Nyhamar, 2007, s150) og kan i så måte bidra til å legitimere bidraget, slik man kan se i stortingsdebatten. Et FN- mandat eller solid forankring i folkeretten er også en nødvendighet for å delta i en operasjon med NBG i følge forsvarsministeren (Stortinget, 2004a). Oppsummert forutsetter man en deployering med forankring i FN og forespeiler denne som direkte støtte til FN. Det kan tyde på at dette har bidratt til å legitimere bidraget på innenriksarenaen.

Europautredningen skriver i *Utenfor og innenfor* at «henvisningene til FN og nordisk samarbeid ser ut til å ha bidratt til å ufarliggjøre det norske militære bidraget i norsk innenrikspolitisk debatt, men realiteten er like fullt at det dreier seg om deltakelse i rene EU-operasjoner» (Norges offentlige utredninger, 2012, s 743). Dette kan understøtte tolkningen i de foregående avsnitt.

En tradisjonell norsk skepsis til makt- eller realpolitikk bidrar også til å forklare behovet myndighetene har for å legitimere oppdraget med andre målsetninger enn innflytelse i EU (Nyhamar, 2007, s 151). Folkeretten har tradisjonelt fungert som det beste vern mot en realpolitisk argumentasjon, selv om utfallet av politikken er den

samme. Dette gjenspeiles i debatten og kan også forklare hvorfor Sp og SV, som ytret størst bekymring med bidraget i 2004 og 2005, ikke fortsatte denne linjen når de havnet i regjering. En annen årsak til Sp og SVs stillhet er trolig det faktum at Norges forhold til EU er et betent politisk område og kan skape splittelse internt i en flerpartiregjering. Sp og SV har sågar programfestet et ønske om å si opp EØS og Schengen-avtalen, men potensialet EU-spørsmålet har til å splitte regjeringer og partier er trolig grunn nok til å la disse sakene ligge (NOU, 2012, s 269).

Selv om dette er en mulig tolkning har den svakheter. For å kunne si at FN-argumentet kun er brukt for å legitimere bidraget, må et annet mål ligge bak. Dette målet nytter da den *offentlige strategiens* mål, eksempelvis et styrket FN, som et virkemiddel. Dette virkemiddelet har til hensikt å fremme det egentlige målet, som en del av den *dype strategien*. Svakheten i denne tolkningen presenterer seg først og fremst fordi den *dype strategien* og dens mål ikke er kjent og FN-argumentet lar seg dermed ikke forklare som et middel i en slik strategi. Hvis man derimot tar utgangspunkt i at det politiske målet med NBG bidraget er økt innflytelse i EU, vil man kunne forklare hvorfor legitimitet gjennom FN-argumentasjonen kan være et middel i den *dype strategien*.

Ser man på de tre målene som er brukt i argumentasjonen finner man at det kun er ett av de som avhenger av en deltakelse i NBG. Både målet om et økt nordisk samarbeid og et styrket FN kan oppnås med andre midler. Et nordisk samarbeid kan foregå utenfor EU og flere arenaer for slikt samarbeid eksisterer allerede, i form av det nordiske råd og senere det nordiske forsvarssamarbeidet (NORDEFECO). Det er således ikke avgjørende for det nordiske forsvarssamarbeidet at Norge deltar i NBG, og skulle de nordiske statene ønske å bidra med multinasjonale styrkepakker i FN kan dette løses gjennom koordinering i NORDEFECO. At norske myndigheter, på tross av debatten vedrørende grunnlovsstridighet og minimal politisk påvirkningsmulighet, likevel ønsker å delta i EUs beredskapsstyrke tyder derfor på at det viktigste målet er innflytelse i EU.

5.1.3 Delkonklusjon

Som det fremgår av tolkningen er det tre mulige politiske målsetninger med bidraget. Innflytelse i EU, økt nordisk samarbeid og et styrket FN er alle mulige målsetninger. Ved å ta utgangspunkt i at målet primært er økt innflytelse i EU lar begge de to andre

målsetningene seg forklare som midler for å legitimere bidraget ovenfor opinionen. Denne tolkningen forsterkes av at det eksisterer andre muligheter for å nå målene om økt nordisk forsvarssamarbeid og et styrket FN. Som drøftingen har vist forutsetter kun målet om økt innflytelse i EU at Norge deltar i NBG. Konklusjonen blir derfor at Norges deltagelse i NBG primært er motivert av et ønske om økt innflytelse.

5.2 Bidragets karakter

Hva en stat bidrar med til et samarbeid vil ifølge Rickli si noe om ambisjonsnivået staten har ovenfor alliansen eller organisasjonen som koordinerer operasjonen (Rickli, 2008, s 316). Dette ambisjonsnivået relateres direkte til hvor mye en stat ønsker å påvirke den gitte organisasjonen. Det er spesielt type operasjon og type militære enheter som en stat deltar i og med som vil kunne si noe om ambisjonsnivå og ønsket innflytelse. Denne oppgavens kontekst er som kjent Norges bidrag i NBG og jeg vil derfor se på hvilke operasjoner en slik enhet er tenkt å løse og hvilke enheter Norge har stilt til disposisjon.

5.2.1 Analyse

Analysen vil starte med å tydeliggjøre hvilke oppdrag EUs kampgrupper er tenkt å løse. Deretter vil oppgaven se på de tre styrkepakken Norge har stilt på beredskap og analysere hvilke kapasiteter de bidrar med.

De situasjonene som tillater EU å nytte militære midler er nedrustingsoperasjoner, humanitære oppgaver, militær mentorering og støtte, konfliktforebyggende og fredsbevarende operasjoner og krisehåndtering (EU, 2010,Artikkel 43).

Krisehåndtering inkluderer fredsopprettende operasjoner og stabiliseringsoperasjoner. Det presiseres at alle disse situasjonene kan bidra til å bekjempe terrorisme, også gjennom støtte til tredjeland for å bekjempe terrorisme.

Det er disse oppgavene EUs kampgrupper skal kunne løse, men på grunn av størrelse og treningsstandard vil de best nyttes til å løse krisehåndteringsoppgaver (EU, 2013). En slik operasjon var også en av årsakene til at EU opprettet kampgruppene. I 2003 ble operasjon Artemis iverksatt i Kongo, til støtte for FN. Dette var en autonom EU-ledet operasjon, og den tydeliggjorde behovet for å inneha en kapasitet for hurtig reaksjon. Det nærmeste NBG har kommet deployering var under Libya-krisen i 2011,

for blant annet å beskytte hjelpesendinger i landet (Norges offentlige utredninger, 2012, 743). EU startet forberedelser for deployering, men kampgruppen ble ikke sendt.

Siden kampgruppen står på beredskap må den, etter beslutning i EU, løse det oppdraget den får. I denne beslutningsprosessen har ikke Norge stemmerett, men i avtalen med EU er det sikret en nasjonal vetorett for å ivareta norske interesser (Norges offentlige utredninger, 2012, s 742). Det betyr at Norge kan trekke seg fra samarbeidet, skulle Stortinget bestemme at operasjonen ikke samsvarer med norske interesser.

Operasjonstype og operasjonsområde vil som oftest kreve en spesifikk styrkepakke, men siden ingen av disse faktorene er definert for NBG eller de andre kampgruppene har EU gitt ansvaret for å sette sammen en relevant styrkepakke til bidragslandene (EU, 2013). Det dimensjonerende oppdraget er likefult krisehåndteringsoppgavene, hvor fredsoppretting trolig er den mest krevende. Dette fører til at kampgruppene i hovedsak bygges rundt en type manøverbataljon, men det er ikke spesifisert om den skal være mekanisert, motorisert eller amfibisk. I NBG er kjernen en mekanisert infanteribataljon, som Sverige stiller.

Norges bidrag til NBG har variert både i størrelse og type. Jeg vil derfor redegjøre for de ulike bidragene. Under den første beredskapsperioden i 2008 bidro Norge med ca 150 soldater av 1500 totalt, primært innenfor kapasitetene sanitet og logistikk (Forsvarsdepartementet, 2007). I 2011 bidro vi tilsvarende antall men med en mer variert styrkepakke (Forsvarsdepartementet, 2010). I tillegg til logistikk bidro Norge med en kjernefysisk radiologisk biologisk kjemisk (CBRN) enhet, en eskortetropp og militærpoliti. Det totale antallet personell i kampgruppen var opp mot 2200. I 2015 er bidraget redusert og består primært av en eskortetropp på 50 soldater (Forsvarsdepartementet, 2015). Ulike støttefunksjoner innen vedlikehold og logistikk trekker bidraget opp i tilnærmet 70 soldater.

De tre bidragene har til felles at de er relativt små sett opp imot det totale antallet soldater i NBG. Størrelsen er dog ganske lik som det de andre nasjonene stiller, med unntak av Sverige som danner kjernen i kampgruppen med ca 1500 soldater.

5.2.2 Tolkning

Analysen viser at NBG må være i stand til å løse et bredt spekter av operasjoner, men at det er krisehåndteringsoppgaver den er dimensjonert for. Å bidra til en slik beredskap vil derfor tilsynelatende kreve at staten er forberedt på å delta i fredsopprettende og anti-terror operasjoner. Deltakelse i slike operasjoner er ifølge Rickli en god indikator på at staten har en ambisjon om å øke sin innflytelse ovenfor organisasjonen eller alliansen som operasjonen er en del av.

Siden NBG er en beredskapsstyrke uten et definert oppdrag vil et valg om å delta kunne være vanskeligere å ta enn ved bidrag til en spesifikk operasjon. Staten må være beredt til å sende sine soldater inn i alle typer operasjoner på kort varsel. Norge har som ikke-medlem ingen tilgang til beslutningsprosessen forut for en deployering og vil derfor ikke være i stand til å påvirke bruken av kampgruppen. På grunn av dette har Norge gjennom avtalen for bidrag i NBG sikret seg muligheten til å forbeholde seg deltagelse skulle operasjonen gå imot nasjonale interesser. Denne vetoretten sikrer også at bidraget ikke er grunnlovsstridig, men det er stilt spørsmål om hvor realistisk det er å benytte seg av denne muligheten da dette vil påvirke den reelle beredskapen kampgruppen har (Norges offentlige utredninger, 2012, s 743). Ved bruk av vetoretten er det rimelig å tro at EUs syn på Norge som støttespiller ville endret seg kraftig, og Norges grad av innflytelse ville følgelig dalt. Det norske bidraget fremstår derfor som en stor forpliktelse, basert på oppdraget man kan bli satt til å løse og den minimale muligheten for norsk politisk påvirkning.

Det er riktignok faktorer som spiller inn som kan svekke en slik tolkning. Det ble hevdet på Stortinget av Høyres Inge Lønning at den manglende politiske påvirkningsmuligheten ville bli dekket opp av Sverige og Finland, som historisk sett har handlet i tråd med Norge i sikkerhetspolitiske spørsmål (Stortinget, 2004b, s 762). At Sverige er den største bidragsyteren og med sjefsansvaret i kampgruppen vil også medføre at de plikter å holde Norge informert om prosessen i EU og uten svensk støtte vil en deployering være umulig. Det er likevel ingen formelle muligheter for å bidra i beslutningstakingen og tanken om at svenske og finske interesser vil samsvare med de norske finnes det ingen garantier for at vil stemme. Det faktum at de begge står utenfor NATO, mens Norge er medlem, eksemplifiserer dette.

At EUs kampgrupper aldri har blitt deployert kan også ha bidratt til å ufarliggjøre deltakelsen. Eksempelvis forklarer Rieker den fraværende debatten om NBG under Libyakrisen med at norske myndigheter så det som lite sannsynlig at kampgruppen ville bli deployert (2014, s176). Hvis det er myndighetenes utgangspunkt at kampgruppen trolig ikke vil bli brukt, vil det bety at deltagelse i operasjoner ansees som lite trolig. Selv om operasjonene NBG er beregnet på fortsatt faller inn under det Rickli kategoriserer som operasjoner typiske for stater med høy ambisjon om innflytelse, vil en slik tankegang peke mot lavere ambisjon. En slik forståelse vedrørende bruken av kampgruppen lå dog ikke til grunn når det første bidraget ble vedtatt, og kan således ikke ha påvirket den innledende deltagelsen. En slik tankegang kan derimot ha gjort det lettere å fortsette deltakelsen.

I tillegg til operasjonstypen man deltar i kan også kapasitetene man bidrar med si noe om hvilken ambisjon staten har (Rickli, 2008, s 317-318). Et gjennomgående trekk for alle de norske bidragene til NBG er at de i hovedsak består av støttefunksjoner. Rickli karakteriserer eksempelvis logistikk og sanitet som kapasiteter typiske for stater med lav ambisjon (2008, s 317). Når man i tillegg tar størrelsen på bidraget i betraktning vil en slik tolkning bli styrket. Den største enheten Norge har bidratt med er på troppsstørrelse og de fleste andre kapasitetene er begrenset til lagsstørrelse. Når det er snakk om nisjekapasiteter som CBRN trenger ikke dette å være en begrensning, men ved bidrag til personellkrevende kapasiteter som logistikk vil trolig ikke et titalls soldater utgjøre store forskjeller. Slike bidrag har heller formodentlig til hensikt å støtte oppunder de andre norske kapasitetene.

Størrelse trenger riktignok ikke alltid å gjenspeile statens ambisjoner om innflytelse og det er flere andre faktorer som kan ha påvirket bidragets størrelse. Et aspekt som kan ha påvirket størrelsen på det norske bidraget i NBG er behovet. Som nevnt er det Sverige som er største bidragsyter og samtidig sjefsnasjon. Sverige stiller en mekanisert infanteribataljon med tilhørende samvirkeavdelinger og dette kan resultere i at det ikke er veldig mange kapasiteter igjen å fylle. NBG består i 2015 av ca. 2500 soldater hvor 1900 av disse er svenske. De seks andre statene som er en del av NBG bidrar med tilsammen 600 soldater. Selv om bidragene fra de andre landene ikke kan måle seg med det svenske, har blant annet Finland og Irland bidratt med henholdsvis et helikopterbidrag og etterretning. Slike bidrag kan være av stor betydning og er dessuten særdeles ressurskrevende. Nettopp penger og ressurser er en faktor som kan

omsettes til innflytelse i internasjonale operasjoner (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 18). Dette viser at det er behov for viktige bidrag selv om Sverige dekker opp de fleste nødvendige kapasiteter. Selv i NATO, som er en ressurssterk allianse, kan mindre bidrag ofte ha avgjørende effekt (Kjølberg & Nyhamar, 2011, s 18). Da er imidlertid evnen til å oppnå det strategiske målet med operasjonen sentralt, noe som vanskelig lar seg drøfte i tilfellet til NBG da kampgruppen ikke har blitt benyttet. Det norske bidraget i 2015 består primært av en eskortetropp og fremstår på papiret som en mindre avgjørende kapasitet.

At Norge har evne og vilje til å delta i risikofylte og ressurskrevende operasjoner finnes det flere eksempler på. Våre operasjoner med NATO i Afghanistan og bidraget til EUs operasjon i Adenbukta er eksempler på dette. I sistnevnte stilte Norge med en fregatt samt et spesialstyrkebidrag, noe som viser at vi er villige til å stille med ettertraktede ressurser også utenfor NATO sammenheng. Det er likevel tydelig at det er NATO som er den prioriterte organisasjonen å bidra i og bidragets størrelse må sees i sammenheng med de forpliktelser Norge har ovenfor NATO. I 2015 står store deler av Brigade Nord på beredskap for NATOs hurtige reaksjons styrke (NRF) og dette bidraget kan ha påvirket deltagelsen i NBG. I tillegg til NRF kommer den nasjonale beredskapen og dette kan ha påvirket Norges evne til å stille relevante kapasiteter. At Norge likevel bidrar til NBG, til tross for at den totale belastningen i 2015 er høy, kan derfor være et tegn på at det er viktig for myndighetene å opprettholde den koblingen de har opparbeidet med EU gjennom NBG.

Selv om Norge på nåværende tidspunkt ser NATO som den mest relevante samarbeidspartneren, kan dette i en usikker verden endre seg. Som Rickli skriver vil det være sentralt i en stats sikkerhetspolitikk å søke å skaffe seg en best mulig fremtid (2008, s 314). I dag fremstår NATO som den mest relevante alliansen for Norge, men det kan i fremtiden oppstå situasjoner hvor EU er den mest relevante aktøren. Det kan derfor være gunstig for Norge å ha en relasjon å bygge på skulle fremtiden kreve et økt fokus på EU som samarbeidspartner innen sikkerhet og forsvar. Som Bailes beskriver er det ikke alltid samsvar mellom strategi og resultater (Bailes, 2009, s 10). Selv om Norge har en ambisjon om økt innflytelse i EU kan det være at andre prioriteringer hindrer oppnåelsen av dette, for eksempel fokuset på NATO. Bidragets karakter kan derfor ikke nødvendigvis tolkes til å bety at Norge ikke har ambisjoner om økt innflytelse i EU, men det er trolig at NATO har hatt prioritet når det kommer til

disponering av styrker. Det er således rimelig å anta at bidraget til NBG har til hensikt å øke Norges innflytelse i EU, men at prioriteten gitt til NATO har redusert de faktiske mulighetene til å oppnå dette.

5.2.3 Delkonklusjon

De oppdrag Nordic Battle Group skal være i stand til å løse peker tydelig mot en høy ambisjon om innflytelse for deltakerlandene, men for Norges del tegner bidragets størrelse og kapasitet et annet bilde. Kapasitetene Norge stiller til NBG er hverken av en slik størrelse eller kapasitet at de kan underbygge en påstand om at en økt innflytelse i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid er målet. Det er tydelig at det er NATO som er Norges prioritet. At bidraget til NBG opprettholdes til tross for stor belastning på de militære styrkene er likevel et tegn på at relasjonen med EU er viktig for norske myndigheter. Kapitlet konkluderer derfor med at Norge viser et ønske om innflytelse i EU med dette bidraget, men på grunn av andre prioriteringer innenfor sikkerhet- og forsvarspolitikken må Norge sies å ha en lav ambisjon med bidraget.

6 Konklusjon

Hensikten med denne oppgaven er å undersøke om Norges bidrag til NBG er motivert av et ønske om økt innflytelse i EU. Etter en presentasjon av det teoretiske grunnlaget og relevant bakgrunn har oppgaven drøftet to faktorer for å svare på problemstillingen. Oppgaven har først analysert og tolket den politiske avgjørelsen for deretter å gjøre det samme med bidragets karakter. Det teoretiske grunnlaget er nyttet i drøftingen for å tolke de ulike funnene.

Oppgaven finner at Norges bidrag trolig har til hensikt å øke vår innflytelse i EU, men at andre prioriteringer i sikkerhet- og forsvarspolitikken har begrenset Norges faktiske evne til å nå målet.

Den politiske avgjørelsen synes å bygge på tre mulige målsetninger med bidraget, innflytelse i EU, økt nordisk samarbeid og et styrket FN. Ved å ta utgangspunkt i at målet primært er økt innflytelse i EU lar begge de to andre målsetningene seg forklare som midler for å legitimere bidraget ovenfor opinionen. Denne tolkningen forsterkes av at det eksisterer andre muligheter for å nå målene om økt nordisk forsvarssamarbeid og et styrket FN. Som drøftingen har vist forutsetter kun målet om økt innflytelse i EU at Norge deltar i NBG. Konklusjonen blir derfor at Norges deltagelse i NBG primært er motivert av et ønske om økt innflytelse.

For å øke holdbarheten i denne konklusjonen har oppgaven også undersøkt om selve bidraget innehar trekk som kan tyde på at dette er målet. De trekk oppgaven har undersøkt er hvilke oppdrag NBG skal kunne løse og hvilken størrelse og kapasitet det militære styrkebidraget har. Kampgruppen er dimensjonert for å løse fredsopprettende oppdrag og dette peker mot en høy ambisjon om innflytelse for deltakerlandene. Ved å ta det norske styrkebidraget nærmere i øyensyn finner oppgaven derimot at det ikke gjenspeiler dette bildet. Kapasitetene Norge stiller til NBG er hverken av en slik størrelse eller kapasitet at de kan underbygge en påstand om at en økt innflytelse i EUs sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeid er målet. Det er tydelig at det er NATO som er Norges prioritet. At bidraget til NBG opprettholdes til tross for stor belastning på de militære styrkene er likevel et tegn på at relasjonen med EU er viktig for norske myndigheter. Drøftingen vedrørende bidragets karakter konkluderer derfor med at Norge viser et ønske om innflytelse i EU med dette bidraget, men på grunn av andre

prioriteringer innenfor sikkerhet- og forsvarspolitik må Norge sies vise en lav ambisjon med bidraget.

Sett i sammenheng med studiens konklusjon vedrørende det politiske mål fremgår det at motivasjonen for økt innflytelse er tilstede, men at den trolig ikke er så sterk at den får prioritet foran andre forpliktelser inne sikkerhet- og forsvarspolitik. Svaret på problemstillingen, «Er Norges bidrag til NBG motivert av et ønske om økt innflytelse i EU?», blir derfor ja.

7 Referanseliste

- Archer, Clive. (2005). *Norway outside the European Union: Norway and the European integration from 1994 to 2004*. London, UK: Routledge.
- Bailes, Alyson JK. (2009). *Does a small state need a strategy?*. Reykjavík, Iceland: Centre for Small State Studies.
- Den Kongelige Norske Regjering. (2013). Politisk plattform for en regjering utgått av Høyre og Fremskrittspartiet. Lokalisert 25. mar. 2015 på https://www.regjeringen.no/nb/dokumenter/politisk-plattform/id743014/#sikkerhet_forsvar.
- EU. (2010). Consolidated treaties. Lokalisert 25.mar. 2015 på http://europa.eu/eu-law/decisionmaking/treaties/pdf/consolidated_versions_of_the_treaty_on_european_union_2012/consolidated_versions_of_the_treaty_on_european_union_2012_en.pdf
- EU. (2013). Common security and defence policy: EU battlegroups. Lokalisert 25. Mar. 2015 På http://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/esdp/91624.pdf
- Forsvarsdepartementet. (2007). Pressemelding 28.des.: Nordic battle group on standby. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.regjeringen.no/en/aktuelt/Nordic-Battle-Group-on-stand-by/id495620/>
- Forsvarsdepartementet. (2010). Pressemelding 22.des.: Norske styrker på Beredskap. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/norske-styrker-pa-beredskap/id629471/>
- Forsvarsdepartementet. (2014). Pressemelding 25.feb.: Norske styrker på beredskap for EU i 2015. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.regjeringen.no/nb/aktuelt/norske-styrker-pa-beredskap-for-eu-i-2015/id751753/>
- Græger, Nina. (2002) Norway and the EU security and defence dimension: A “troops for influence” strategy. I Nina Græger, Henrik Larsen & Hanna Ojanen, *The ESDP and the Nordic Countries* (pp. 33-89). Helsinki, Finland: The Finnish Institute of international Affairs.
- Græger, Nina. (2008). Norway between Europe and the US. I Clive Archer (Ed.), *New security issues in Northern Europe: The Nordic and Baltic states and the ESDP* (pp. 94-114). London, UK: Routledge.
- Grøn, Caroline Howard & Wivel, Anders. (2011). Maximizing Influence in the European Union after the Lisbon Treaty: From Small State Policy to Smart State Strategy. *Journal of European Integration*. 33:5, s 523-539.
- Johannesen, Asbjørn, Tuft, Per Arne & Christoffersen, Line. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Oslo, Norge: Abstrakt forlag.

- Jagland, Thorbjørn. (2000). Innledning til UD-seminar om europeisk sikkerhet og forsvar (ESDP). Lokalisert 25.mar. 2015 på http://omega.regjeringen.no/nn/dokumentarkiv/Regjeringen-Stoltenberg-I/utenriksdepartementet/Taler-og-artikler-arkivert-individuelt/2000/innledning_til_ud-seminar_om_europeisk.html?regj_oss=3&id=263917
- Kjølborg, Anders. (2007) *.Livet i hegemonens skygge: En småstats sikkerhetslogikk*. Kjeller, Norge: Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Kjølborg, Anders & Nyhamar, Tore. (2011). *Småstater I internasjonale operasjoner*. Kjeller, Norge: Forsvarets Forskningsinstitutt.
- Matlary, Janne Haaland (2009). *European Union security dynamics: In the New National Interest*. Hampshire, UK: Palgrave Macmillan.
- Norges offentlige utredninger. (2012). *Utenfor og Innenfor: Norges avtaler med EU*. Oslo, Norge: Utenriksdepartementet.
- Nyhamar, Tore. (2007). Norsk utenrikspolitikk: Nasjonal internasjonalisme?. I Jon Hovi og Raino Malmnes (Eds.), *Anarki, makt og normer: Innføring i internasjonal politikk* (pp. 149-165). Oslo, Norge: Abstrakt forlag.
- Regeringskansliet. (2007). The EU Battlegroup Concept and the Nordic Battlegroup. Lokalisert 25.mar. 2015 på <http://www.government.se/sb/d/9133/a/82276;jsessionid=a1Cr-JF98ROf>
- Rickli, Jean-Marc. (2008). European small states' military policies after the Cold War: from territorial to niche strategies. *Cambridge Review of International Affairs*, 21, s 307-325.
- Rieker, Pernille. (2006). Norway and the ESDP: Explaining Norwegian participation in the EU's security policy. *European Security*, 15:3, s 281-298.
- Rieker, Pernille. (2014). Active participation despite limited influence: Explaining Norway's Participation in EU's Security policy. I Robin Allers, Carlo Masala & Rolf Tamnes (Eds.), *Common or divided security? German and Norwegian Perspectives on Euro-Atlantic Security* (pp.183-197). Frankfurt am Main, Germany: Peter Lang GmbH.
- St.meld. (1993-1994). *St.meld. nr. 40: Om medlemskap i den europeiske union*. Oslo, Norge: Utenriksdepartementet.
- Stortinget. (2004a). Møte tirsdag 30. november 2004. Sak nr. 2: Redegjørelse av forsvarsministeren om eventuell norsk deltakelse i EUs innsatsstyrker, og rammeavtale om Norges deltakelse i EUs sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2004-2005/s041130.pdf>

- Stortinget. (2004b). Møte fredag den 3. desember 2004. Sak nr. 3: Debatt om Forsvarsministerens redegjørelse om eventuell norsk deltakelse i EUs innsatsstyrke og rammeavtale om Norges deltakelse i EUs sivile og militære krisehåndteringsoperasjoner. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2004-2005/s041203.pdf>
- Stortinget. (2005). Møte fredag den 3. juni 2005. Sak nr. 1: Debatt om forsvarsministerens redegjørelse vedrørende EUs innsatsstyrker, forhåndslagring og den videre innsats i Afghanistan. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2004-2005/s050603.pdf>
- Stortinget. (2007). Møte den 28. November 2007. Sak nr 2: Redegjørelse av forsvarsministeren om status for norsk deltagelse I den nordiske innsatsstyrken. Lokalisert 25.mar. 2015 på <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/referater/stortinget/2007-2008/s071128.pdf>
- Stortinget. (2014). Møte den 21. Mai 2014. Spørsmål nr. 9. Lokalisert 3.mar 2015 på <https://www.stortinget.no/Global/pdf/Referater/Stortinget/2013-2014/s140521.pdf>
- Tamnes, Rolf. (2014). Norwegian foreign and security policy: From the arctic frontier to the Afghan battlefield. I Robin Allers, Carlo Masala & Rolf Tamnes (Eds.), *Common or divided security? German and Norwegian Perspectives on Euro-Atlantic Security* (pp.47-67). Frankfurt am Main, Germany: Peter Lang GmbH.
- Østerud, Øyvind. (2007a). *Statsvitenskap: Innføring i politisk analyse*. Oslo, Norge: Universitetsforlaget.
- Østerud, Øyvind (2007b). Makt og maktbruk i internasjonal politikk. I Jon Hovi og Raino Malmnes (Eds.), *Anarki, makt og normer: Innføring i internasjonal politikk* (pp. 86-100). Oslo, Norge: Abstrakt forlag.